



AREL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF HEALTH SCIENCES AREL UNIVERSITY

Homepage (Web sayfası): <https://dergipark.org.tr/tr/pub/arsagbil>



Araştırma Makalesi

Ameliyathane Hemşirelerinin Öz Duyarlılıkları ve Birey Merkezli Perioperatif Bakım Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Ece Uzun^{1*}, Şule Ecevit Alpar²

¹Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, 34854, İstanbul.
E-mail: ece.323@hotmail.com Orcid: 0009-0005-7895-3877

²Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, 34854, İstanbul.
E-mail: salpar@marmara.edu.tr Orcid: 0000-0003-0951-0106

Özet

Bu araştırma ameliyathane hemşirelerinin öz duyarlılıkları ile birey merkezli perioperatif bakım verme düzeylerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldı. Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki araştırmanın örneklemini üç farklı hastanede çalışmakta olan 349 ameliyathane hemşiresi oluşturmaktadır. Veriler, 01/09/2023-01/12/2023 tarihlerinde araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle ortalama 15 dk içerisinde elde edildi. Verilerin toplanmasında Sosyodemografik Veri Formu, Öz Duyarlılık Ölçeği ve Birey Merkezli Perioperatif Hemşirelik Ölçeği kullanıldı. Ameliyathanede 3 aydan kısa süre çalışan hemşireler araştırmadan dışlandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, güvenilirlik analizi, parametrik testler, bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson Korelasyon analizi kullanıldı. Hemşirelerin öz duyarlılık ölçeğinden aldıkları ortalama puan 3,46±0,59, birey merkezli perioperatif hemşirelik ölçeğinden aldıkları ortalama puan ise 80,4±11,2 olarak tespit edildi. Öz duyarlılığın alt boyutlarından öz sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, öz yargılama ile birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeyi arasında ve öz duyarlılık düzeyi ile birey merkezli perioperatif hemşirelik alt boyutlarından bilgi paylaşımı arasında anlamlı ilişki saptandı (p<0,05). Her iki ölçeğin alt boyutları arasında pozitif korelasyon ilişkileri saptandı (p<0,05). Cinsiyet, yaş, meslekte çalışma süresi, ameliyathanede çalışma süresi hem öz duyarlılık hem birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahipti (p<0,05). Öz duyarlılık seviyesi ve birey merkezli perioperatif bakım arasında pozitif bir ilişki olduğu, sosyodemografik özellikler ve mesleki hayata ilişkin özelliklerin bu kavramlar üzerine etkisinin olduğu tespit edildi. Öz duyarlılık düzeyini yükseltecek girişimler ameliyathane hemşirelerinin bakım davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Anahtar kelimeler: Ameliyathane hemşireliği, Birey merkezli bakım, Öz duyarlılık, Perioperatif bakım

Evaluation of the Relationship between Operating Room Nurses' Self-Compassion and Person-Centered Perioperative Care

Abstract

This study evaluated the relationship between operating room nurses' self-compassion and their level of person-centered perioperative care giving. The descriptive and correlational study sample consisted of 349 operating room nurses working in three different hospitals. The researcher obtained the data through face-to-face interviews on 01/09/2023-01/12/2023 within an average of 15 min. Sociodemographic Data Form, Self-Compassion Scale and Person-Centered Perioperative Nursing Scale were used to collect the data. Nurses working in the operating room for less than 3 months were excluded from the study. Descriptive statistical methods, reliability analysis, parametric tests, t-tests in independent groups, one-way analysis of variance and Pearson Correlation analysis were used in the data analysis. The nurses' self-compassion

Başvuru: 27 Ağustos 2024 **Kabul:** 12 Ekim 2024

***Sorumlu yazar:** ece.323@hotmail.com

Journal Email: sbfdergisi@arel.edu.tr

Journal Abbreviations: J. H. Sci. Arel U.
Arel Ü. S. Bil. Derg.

and person-centered perioperative nursing scores were 3.46 ± 0.59 and 80.4 ± 11.2 , respectively. A significant correlation was found between self-compassion, awareness of sharing, and self-judgment, which are sub-dimensions of self-compassion, and person-centered perioperative nursing level, and between self-compassion level and information sharing, which is a sub-dimension of person-centered perioperative nursing ($p < 0.05$). Positive correlations were found between the sub-dimensions of both scales ($p < 0.05$). Gender, age, working time in the profession, and working time in the operating room statistically significantly affected self-sensitivity and person-centered perioperative nursing levels ($p < 0.05$). It was determined that there was a positive relationship between the level of self-compassion and person-centered perioperative care and that sociodemographic characteristics and characteristics related to professional life affected these concepts. Interventions to increase the level of self-compassion may positively impact the care behaviors of operating room nurses.

Keywords: Operative nursing, Perioperative care, Person-centered care, Self-compassion

1. GİRİŞ

Ameliyathaneler cerrahi girişimlerin gerçekleştirildiği, fiziksel ve üst düzey teknolojik donanımlara sahip tıbbi alet ve cihazları içinde barındıran dinamik tedavi ve bakım ortamlarıdır. Ameliyathane hemşireleri ise bu komplike ortamda cerrahi süreçlerin yönetiminden ekip arasındaki iş birliğini sağlamaya kadar pek çok önemli rol üstlenen profesyonellerdir (Chellam ve ark., 2023). Bu rollerden en önemlisi hasta ile en çok iletişim ve etkileşim halinde olan öncelikli meslek grubu olarak, hastanın ameliyathaneye kabulünden, ameliyat sonrası servise ya da yoğun bakıma teslimine kadar olan dönemde, hasta için gerekli ve hastaya özgü perioperatif bakım sürecini yönetmektir. (Pimentel ve ark., 2021).

Ancak ameliyathaneler, sürdürülen cerrahi yöntemlerin doğası gereği kişinin biyopsikososyal olarak olumsuz etkilenebileceği pek çok faktöre sahiptir. Bunlardan bazıları literatürde, vardiyalı çalışma, fazla mesai, anestezi ve hemşire olmak, personel eksikliği, yetersiz veya komplike ekipman varlığı olarak belirtilmektedir (Yosef ve ark., 2022; Ackah ve Kwashie, 2023). Bu ve benzeri faktörler, ameliyathane çalışan hemşirelerin tükenmişlik ve merhamet yorgunluğu yaşamalarına sebebiyet verebilmekte ve artan bu olumsuz duygular hemşirelerin bakım davranışlarını istenmedik şekilde etkileyebilmektedir (Durkin ve ark., 2016).

Bu kapsamda, pandemi süreci ile beraber sağlık sistemi içindeki iş yüklerinin de daha görünür olmasıyla, literatürde son yıllarda sağlık profesyonellerinin psikososyal iyilik halleri ve bakım kalitesinin ilişkisine odaklanılmaya başlanmıştır. Bu çalışma alanlarından bir tanesi de kişinin kendi duygularının farkında olması, olumsuz durumlarla karşılaştığında kendine karşı nazik ve şefkatli olmasını ifade eden öz duyarlılık çalışmalarıdır (Neff ve Tirch, 2013). Öz duyarlılık bakımı etkileyen önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmekte ve yüksek öz duyarlılık ile olumlu bakım davranışları arasında güçlü bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Andrews ve ark., 2020; Alquwez ve ark., 2021). Hemşirelerin yüksek öz duyarlılık seviyesine sahip olması daha iyi başa çıkma becerilerine sahip olma, yüksek iş performansı ve kaliteli bakım ile ilişkilendirilmektedir (Stab ve ark., 2016). Yoğun bakım, ameliyathane, acil servisler gibi özellikli birimlerde çalışmak, bu ünitelerin sahip oldukları risk faktörleri nedeniyle düşük öz duyarlılığa sahip olmaya yol açabilir (Stahel ve ark., 2022). Ancak literatürde hemşirelerin öz duyarlılıklarını inceleyen çalışmalar sınırlıdır.

Tüm bu yönleriyle düşünüldüğünde ameliyathane hemşirelerinin yüksek öz duyarlılık seviyelerine sahip olması ameliyathane süreçlerinin yönetilmesi ve perioperatif bakım kalitesinin artırılması ve bireyselleştirilmesi açısından oldukça değerlidir. Öte yandan ameliyathane hemşirelerinin birey merkezli bakım davranışları ve ilişkili kavramları inceleyen çalışmalar da literatürde sınırlılık göstermektedir. 2024 yılında perioperatif dönemde hasta/birey merkezli bakımla ilişkili çalışmaların derlemesi olarak yayınlanan çalışmada 12 farklı yayın değerlendirilmiştir. Bu çalışma sonucunda araştırmacılar perioperatif döneme ilişkin yalnızca tek bir çalışmanın kişi merkezli bakıma odaklandığını belirterek, modern perioperatif bakımın kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır (Leonardsen ve ark., 2024).

Bu sebeple bu araştırma, literatürde sınırlı araştırılan ameliyathane hemşirelerinin öz duyarlılık ve birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeylerinin belirlenmesi, ikisi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yürütüldü.

2. ÖRNEKLEM VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda gerçekleştirildi.

2.2. Araştırmanın Soruları

Bu araştırmanın soruları aşağıdaki gibidir:

- Ameliyathane hemşirelerinin öz duyarlılık düzeyleri nasıldır?
- Ameliyathane hemşirelerinin birey merkezli bakım davranış düzeyleri nasıldır?
- Ameliyathane hemşirelerinin öz duyarlılık düzeyleri ve birey merkezli bakım davranışları arasında ilişki var mıdır ve nasıldır?
- Ameliyathane hemşirelerinin öz duyarlılıkları ve birey merkezli davranışları sosyodemografik özelliklerine göre değişkenlik gösterir mi?

Araştırmanın bağımlı değişkenleri öz duyarlılık ve birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeyi, bağımsız değişkenleri ise katılımcıların sosyodemografik özellikleridir.

2.3. Araştırmanın Evreni

Araştırma İstanbul'da bulunan iki şehir hastanesi ve bir eğitim araştırma hastanesinde çalışan ameliyathane hemşireleri ile yürütüldü. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip tüm evrene ulaşılmaya çalışıldı. Araştırmanın yapılacağı kurumlardaki ameliyathanelerde çalışan hemşire sayısı 360 olup, örneklemin %95 güven düzeyi ve %1 hata payı ile hesaplanarak en az 347 olması gerektiği belirlendi. Araştırma, araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden toplam 349 ameliyathane hemşiresiyle tamamlandı. Ameliyathanede 3 aydan kısa süredir çalışıyor olan hemşireler araştırmadan dışlandı.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Sosyodemografik özellikler formu

Araştırmacılar tarafından katılımcıların yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslekteki çalışma yılı gibi bilgilerinin elde edilmesini sağlayan ve 12 sorudan oluşan anket formudur.

2.4.2. Öz Duyarlılık ölçeği

2003 yılında Neff tarafından geliştirilen, 2007 yılında Akın ve arkadaşları tarafından Türkçe'ye uyarlan ölçeğin 26 maddesi ve üçü negatif maddelere sahip olmak üzere 6 alt boyutu bulunmaktadır (Neff, 2003; Akın ve ark., 2007). Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları 0,72 ile 0,80, test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise 0,56 ile 0,69 arasında bulunmuştur. 5'li likert tipte derecelendirmeye sahip olan ölçekten 1-2,5 puan arası almak düşük öz duyarlılık, 2,5-3,5 puan arası almak orta düzeyde öz duyarlılık ve 3,5 ve üzeri puan almak yüksek düzeyde öz duyarlılık seviyesine işaret etmektedir. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach alfa değeri 0,906 olarak tespit edildi.

2.4.3. Birey merkezli perioperatif hemşirelik ölçeği

2019 yılında Shin ve Kang tarafından geliştirilen, 5 alt boyutu olan ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Esenboğa ve Yurt tarafından 2023 yılında yapılmıştır (Shin ve Kang, 2019; Esenboğa ve Yurt, 2023). Türkçe uyarlamasında, kapsam geçerlilik indeksi 0,97 ve Cronbach alfa kat sayısı 0,86 olarak bulunmuştur. 5'li likert tasarımıdaki sıklık puanını ölçen ve 20 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 100'dür. Artan puan birey merkezli

perioperatif hemşirelik bakımının yükseldiğini gösterir. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach alfa değeri 0,899 olarak tespit edildi.

2.5. Verilerin Toplanması

Veriler, 01/09/2023-01/12/2023 tarihlerinde araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle ortalama 15 dak içerisinde elde edildi.

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 27,0 programı kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, minimum ve maksimum); normallik dağılımının belirlenmesinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri; bağımsız değişkenlerin değerlendirilmesinde Student t testi ve One-way Anova testi; bağımlı değişkenlerin değerlendirilmesinde korelasyon analizi testi kullanıldı. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

2.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik kurulu Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 21.06.2023 tarihli toplantısında 68 numaralı protokol olarak onaylandı. Gerekli kurum izinleri İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurularak alındı. Araştırmaya dahil edilmesi planlanan hemşirelere bilgilendirilmiş onam sağlandı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyenlerden imza alındı. Araştırmada kullanılan ölçekler için ilgili yazarlardan izin alındı.

3. BULGULAR

3.1. Sosyodemografik ve Mesleki Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya dahil edilen hemşirelerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde yaş ortalamasının $28,24 \pm 5,02$ olduğu ve ortalama $4,12 \pm 4,55$ yıldır ameliyathanede çalıştıkları, günlük perioperatif bakım uyguladıkları hasta sayısının ortalama $4,26 \pm 2,56$ olduğu tespit edildi. Katılımcıların %38,1'nin birey merkezli bakım ve %74,2'sinin iletişim eğitimi aldığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Sosyodemografik ve mesleki özelliklere ilişkin bulgular (n=349)

	Ort±SS	Min-Max	
Yaş	28,24±5,02	22-50	
Ameliyathane salonuna alınan günlük hasta sayısı	4,52±2,93	1-22	
Perioperatif bakım sağlanan günlük hasta sayısı	4,26±2,56	1-22	
		n	%
Cinsiyet	Kadın	254	72,8
	Erkek	95	27,2
Eğitim durumu	Sağlık Meslek Lisesi	8	2,3
	Ön Lisans Programı	23	6,6
	Lisans Programı	300	86,0
	Yüksek Lisans Programı	18	5,2
Meslekte çalışma süresi	1-5 yıl	270	77,4
	6-10 yıl	51	14,6
	11-15 yıl	11	3,2
	16-20 yıl	4	1,1
	21 yıl ve üzeri	13	3,7

Ameliyathanede çalışma süresi	1-5 yıl	286	81,9
	6-10 yıl	36	10,3
	11-15 yıl	12	3,4
	16-20 yıl	8	2,3
	21 yıl ve üzeri	7	2,0
Çalışma Yeri	A Hastanesi	87	24,9
	B Hastanesi	57	16,3
	C Hastanesi	205	58,7
Birey merkezli perioperatif bakım ile ilgili eğitim alma	Evet	133	38,1
	Hayır	216	61,9
İletişim ile ilgili eğitim alma	Evet	259	74,2
	Hayır	90	25,8
Psikolojik destek alma	Evet	11	3,2
	Hayır	338	96,8

Min: Minimum, Max: Maksimum, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

3.2. Öz Duyarlılık ve Birey Merkezli Perioperatif Hemşirelik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öz duyarlılık ölçeğinin tüm alt boyutlarından alınan ortalama puan $3,46 \pm 0,59$ olarak tespit edildi, ölçekten alınan puan orta düzeydeydi (2,5-3,5). Öz duyarlılık ölçeğinin alt boyutlarında en yüksek puan $3,66 \pm 0,89$ ile öz yargılama alt boyutunda tespit edilirken, en düşük puan ise $3,27 \pm 0,73$ puan ile paylaşımlarının bilincinde olma alt boyutunda tespit edildi (Tablo 2). Birey merkezli perioperatif hemşirelik puanları incelendiğinde katılımcıların ortalama puanı $4,02 \pm 0,56$ ($80,4 \pm 11,2$) olarak tespit edildi. Ölçeğin alt boyutlarından hemşirelik uzmanlığı en düşük puana ($3,29 \pm 1,02$), saygı alt boyutu ise en yüksek puana ($4,35 \pm 0,59$) sahipti (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelerin öz duyarlılık ve birey merkezli perioperatif hemşirelik puan ortalamaları (n=349)

Öz duyarlılık ölçeği puanları	Ort±SS	Min.-Mak.
Öz sevecenlik	3,42±0,78	1-5
Öz yargılama	3,66±0,89	1-5
Paylaşımlarının bilincinde olma	3,27±0,73	1-5
İzolasyon	3,54±0,87	1-5
Bilinçlilik	3,46±0,72	1-5
Aşırı özdeşleşme	3,42±0,89	1-5
Öz duyarlılık ölçeği madde puan ortalaması	3,46±0,59	1-5
Birey merkezli perioperatif hemşirelik ölçeği puanları		
Merhametli etkileşim	4,22±0,64	2-5
Saygı	4,35±0,59	2-5
Rahatlık sağlama	4,21±0,70	2-5
Bilgi paylaşımı	4,03±0,82	2-5
Hemşirelik uzmanlığı	3,29±1,02	1-5
BMPH ölçeği madde puan ortalaması	4,02±0,56	1-5
BMPH ölçeği madde puan ortalaması (100'lük puanlama sistemi)	80,4±11,2	*

Min: Minimum, Max: Maksimum, Ort: Ortalama. SS: Standart sapma. *İstatistiksel olarak hesaplanmadı.

Öz duyarlılık düzeyi ile birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeyleri arasında ve her iki ölçeğin alt boyutları arasında pozitif korelasyon ilişkisi saptandı ($p < 0,05$) (Tablo 3). Buna göre, öz sevecenlik alt boyutu ile merhametli etkileşim, saygı, rahatlık sağlama, bilgi paylaşımı alt boyutları arasında; paylaşımlarının bilincinde olma alt boyutu ile merhametli etkileşim, saygı, bilgi paylaşımı

arasında; bilinçlilik alt boyutu ile merhametli etkileşim, saygı, rahatlık sağlama, bilgi paylaşımı alt boyutları arasında; öz yargılama alt boyutu ile merhametli etkileşim, saygı, rahatlık sağlama arasında; aşırı özdeşleşme alt boyutu ile hemşirelik uzmanlığı alt boyutu arasında pozitif bir ilişki belirlendi ($p<0,05$). Buna göre, hemşirelerin öz duyarlılık düzeyleri arttıkça birey merkezli perioperatif hemşirelik bakımı da artmaktadır.

Tablo 3. Öz duyarlılık ile birey merkezli perioperatif bakım ölçekleri arasındaki ilişki (n=349)

		BMPHÖ	Merhametli etkileşim alt boyutu	Saygı alt boyutu	Rahatlık sağlama alt boyutu	Bilgi paylaşımı alt boyutu	Hemşirelik uzmanlığı alt boyutu
Öz duyarlılık ölçeği	r	0,195**	0,205**	0,228**	0,153	0,187**	0,079
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,004	<0,001	0,139
Öz sevecenlik alt boyutu	r	0,232**	0,287**	0,273**	0,118*	0,159**	0,084
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,027	0,003	0,118
Paylaşımların bilincinde olma alt boyutu	r	0,141**	0,152**	0,128*	0,070	0,223**	-0,014
	p	0,009	0,005	0,017	0,192	<0,001	0,794
Bilinçlilik alt boyutu	r	0,228**	0,208**	0,249**	0,141**	0,206**	0,082
	p	<0,001	<0,001	<0,001	0,008	<0,001	0,126
Öz yargılama alt boyutu	r	0,145**	0,123*	0,215**	0,206**	0,027	-0,073
	p	0,007	0,021	<0,001	<0,001	0,609	0,174
İzolasyon alt boyutu	r	0,030	0,044	0,067	0,076	-0,036	-0,007
	p	0,573	0,413	0,213	0,156	0,504	0,891
Aşırı özdeşleşme alt boyutu	r	0,094	0,101	0,078	0,052	-0,009	0,121*
	p	0,078	0,059	0,143	0,336	0,860	0,024

BMPHÖ: Birey Merkezli Perioperatif Hemşirelik Ölçeği, $p<0,05$ istatistiksel anlamlılık olarak kabul edildi.

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu). *Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu).

Sosyodemografik özelliklerin her iki ölçeğin ortalama puanları ile ilişkileri incelendiğinde; yaş, meslekte çalışma süresi ve ameliyathanede çalışma süresi ile öz duyarlılık düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu belirlendi (Tablo 4) ($p<0,05$). Buna göre, 26-30 yaş aralığında olan, meslekte ve ameliyathanede 11-15 yıldır çalışan hemşirelerin öz duyarlılık ortalamaları diğerlerine göre daha yüksek bulundu. Birey merkezli perioperatif hemşirelik düzeyi ile arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilen demografik özellikler ise yaş, meslekte ve ameliyathanede çalışma süresi, psikolojik destek alma, birey merkezli bakım eğitimi ve iletişim eğitimi alma olarak tespit edildi (Tablo 4) ($p<0,05$). Buna göre, 36 yaş ve üstü olan, 21 yıl ve üzeri süredir ameliyathanede çalışan, iletişim eğitimi, birey merkezli bakım eğitimi ve psikolojik destek alan hemşirelerin birey merkezli bakım ölçeğinden aldıkları ortalama puan daha yüksek bulundu.

Tablo 4. Sosyodemografik özelliklerin öz duyarlılık ve birey merkezli perioperatif bakım düzeyleri ile ilişkisi

Değişkenler	Öz duyarlılık ölçeği			BMPHÖ	
	N	Ort±SS	p	Ort±SS	p
Cinsiyet					
Kadın	254	3,47±0,61	^a 0,711	4,01±0,53	^a 0,602
Erkek	95	3,44±0,53		4,04±0,61	
Yaş					
20-25 yaş	97	3,49±0,69		4,00±0,49	
26-30 yaş	202	3,52±0,48*	^b <0,001	3,96±0,60	^b 0,006
31-35 yaş	19	2,76±0,80		4,18±0,49	
36 yaş ve üstü	31	3,45±0,46		4,31±0,33*	

Eğitim durumu					
Sağlık meslek lisesi	8	3,85±0,61	^b 0,226	4,27±0,34	^b 0,076
Ön lisans programı	23	3,44±0,40		4,27±0,35	
Lisans programı	300	3,46±0,60		4,00±0,57	
Yüksek lisans programı	18	3,33±0,51		3,94±0,59	
Meslekte çalışma süresi					
1-5 yıl	270	3,50±0,57		4,01±0,56	
6-10 yıl	51	3,40±0,54		3,89±0,60	
11-15 yıl	11	2,68±0,91*	^b <0,001	4,19±0,16	^b 0,012
16-20 yıl	4	3,20±0,00		4,28±0,18	
21 yıl ve üzeri	13	3,63±0,33		4,46±0,42*	
Ameliyathanede çalışma süresi					
1-5 yıl	286	3,50±0,56		4,01±0,55	
6-10 yıl	36	3,33±0,59		3,85±0,63	
11-15 yıl	12	2,71±0,87	^b <0,001	4,21±0,16	^b 0,009
16-20 yıl	8	3,51±0,34*		4,27±0,49	
21 yıl ve üzeri	7	3,64±0,34		4,58±0,21*	
Birey merkezli bakım alma					
Evet	133	3,45±0,56	^a 0,801	4,15±0,51*	^a <0,001
Hayır	216	3,47±0,60		3,93±0,57	
İletişim eğitimi alma					
Evet	259	3,49±0,58	^a 0,162	4,13±0,49*	^a <0,001
Hayır	90	3,39±0,61		3,70±0,61	
Psikolojik destek alma					
Evet	11	3,34±0,29	^a 0,482	4,46±0,61*	^a 0,007
Hayır	338	3,46±0,59		4,00±0,55	

^at testi. ^bOne-way Anova. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Ort: Ortalama. SS: Standart sapma.

4. TARTIŞMA

Ameliyathane hemşireleri, yoğun, komplike ve stresli cerrahi süreçlerin yürütülmesinde önemli sorumlulukları olan ekip üyelerindedir. Bireyin hayatının oldukça risk altında olduğu bu süreçlerde ameliyathane hemşireleri biyopsikososyal açıdan olumsuz etkilenebilirler. Bu durum hemşirelerin bakım davranışlarını doğrudan etkileyebilir. Bu sebeple, hemşirelerin biyopsikososyal açıdan desteklenmesi önemlidir. Psikososyal iyilik halinin önemli göstergelerinden sayılan öz duyarlılık ise literatürde sağlık çalışanları açısından son yıllarda tartışılan önemli bir konudur.

Amerika'da yürütülen bir çalışmada ise 391 hemşire ve hemşire yardımcısının öz şefkat seviyeleri ile mesleki doyumları arasında pozitif korelasyon saptanmıştır (Lathren ve ark., 2024). Yürütülen çalışmada yüksek öz duyarlılık seviyesi ile birey merkezli perioperatif bakım arasında yüksek ölçüde ilişki olduğu tespit edildi. Bu sonuçlar yüksek öz duyarlılık seviyesinin bakım davranışlarını olumlu yönde etkilediğini desteklemektedir.

2022 yılında yapılan bir çalışmada 272 ebeinin öz duyarlılık seviyesi ve iş doyumları arasındaki ilişki aynı öz duyarlılık ölçeği kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre ebelerin öz duyarlılık puanları $68,17 \pm 13,05$ olarak tespit edilmiş ve gelir düzeyi, mesleki deneyim, çalıştıkları pozisyon, çalışma şekli gibi mesleki özellikler ile öz duyarlılık seviyesi arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir (Jones, 2022). Bu araştırmanın sonuçlarında da hemşirelerin öz duyarlılık puanları benzer bulundu ve cinsiyet, yaş, ve meslekte ve ameliyathanede çalışma sürelerine göre öz duyarlılık seviyelerinin farklılık gösterdiği saptandı. Çalışmaların sonuçları birbirlerini destekler nitelikteydi.

Özparlak ve arkadaşlarının 2024 yılında yayınladıkları çalışmada hemşirelerin öz duyarlılıkları ve bakım davranışları arasındaki ilişki incelenmiş ve aralarında pozitif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. 331 hemşireyle yürütülen çalışmada hemşirelerin öz duyarlılık seviyesi orta düzeyde

bulunmuştur. Yüksek düzeydeki bilinçli farkındalık alt boyutu ile bakım davranışları arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir. Mesleğini isteyerek yapma ve yoğun bakımda çalışmanın öz duyarlılık üzerine olumlu etkileri bildirilmiştir (Özparlak ve ark., 2024). Bu çalışmada da öz duyarlılık seviyesi yükseldikçe birey merkezli perioperatif bakım düzeyinin yükseldiği tespit edildi.

Heffernan ve arkadaşlarının 135 hemşireyi dahil ederek gerçekleştirdikleri çalışmada ise öz duyarlılık ve duygusal zekâ arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre öz duyarlılık, öz şefkat ve duygusal zekâ arasında pozitif korelasyon saptanmıştır. Bu çalışmada öz şefkati düşük olan bireylerin şefkatli bir bakım sunmada zorluk yaşayabilecekleri ifade edilmiştir (Heffernan ve ark., 2010). Bu sonuç, yürütülen çalışmadaki öz duyarlılık ve birey merkezli bakım düzeyi arasındaki ilişkiyi desteklemektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışma ile hemşirelik mesleğinin özel dallarından biri olan ve literatürde öz duyarlılık ve birey merkezli bakım uygulamalarının ilişkisi açısından sınırlı incelendiği tespit edilen ameliyathane hemşireleri değerlendirildi. Ameliyathane çalışma ortamlarının tüm riskleri göz önüne alınarak burada çalışan hemşirelerin öz duyarlılık düzeylerini arttıracak eğitimlerin düzenlenmesi ve öz duyarlılıklarına dair farkındalıklarının artırılması birey merkezli bakımın kalitesinin artmasında önemli rol oynayabilir. Bu sebeple kliniklerde öz duyarlılığı arttırmaya yönelik girişimlerin planlanması önerilebilir.

Yazarların Çalışmaya Katkıları

EU: Literatür tarama, makale yazımı, veri toplama, veri analizi, yorumlama; **ŞEA:** Çalışma konusunun belirlenmesi, makale yazımı ve kontrolü, veri analizi ve yorumlama

Etik Kurul Beyanı

Araştırmanın etik kurulu Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 21.06.2023 tarihli toplantısında 68 numaralı protokol olarak onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Teşekkür

Araştırmaya katılım sağlayan tüm ameliyathane hemşirelerine ve araştırma sürecindeki destekleri için Öğr. Gör. Dr. Tuğba Yeni'ye teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Akın, Ü., Akın, A. and Abacı, R. (2007). Self-compassion scale: The study of validity and reliability. *Hacettepe University Journal of Education*, 33(33), 1-10. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/44414>
- Alquwez, N., Cruz, J. P., Al Thobaity, A., Almazan, J., Alabdulaziz, H., Alshammari, F., Albloushi, M., Tumala, R. and Albougami, A. (2021). Self-compassion influences the caring behaviour and compassion competence among Saudi nursing students: A multi-university study. *Nursing Open*, 8(5), 2732-2742. <https://doi.org/10.1002/nop2.848>
- Andrews, H., Tierney, S. and Seers, K. (2020). Needing permission: The experience of self-care and self-compassion in nursing: A constructivist grounded theory study. *International Journal of Nursing Studies*, 101, 103436. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.103436>
- Ackah, A.V. and Kwashie, A.A. (2023). Exploring the sources of stress among operating theatre nurses in a Ghanaian teaching hospital. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 18, 100540. <https://doi.org/10.1016/j.ijans.2023.100540>
- Chellam Singh, B. and Arulappan, J. (2023). Operating room nurses' understanding of their roles and responsibilities for patient care and safety measures in intraoperative practice. *SAGE Open Nursing*, 9, 23779608231186247. <https://doi.org/10.1177/23779608231186247>

- Durkin, M., Beaumont, E., Hollins Martin, C. J. and Carson, J. (2016). A pilot study exploring the relationship between self-compassion, self-judgement, self-kindness, compassion, professional quality of life and wellbeing among UK community nurses. *Nurse Education Today*, 46, 109-114. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.08.030>
- Heffernan, M., Griffin, M.T.M., McNulty, S.R. and Fitzpatrick, J.J. (2010). Self-compassion and emotional intelligence in nurses. *International Journal of Nursing Practice*, 16(4), 366-373. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2010.01853.x>
- Jones, D. (2022). *Covid-19 Pandemi Döneminde Çalışan Ebelerin Öz Duyarlılık ve Mesleki Doyum Düzeylerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Lathren, C.R., Efirid-Green, L., Reed, D., Zimmerman, S., Perreira, K.M., Bluth, K. Heffernan, M, Mary Griffin, T.Q., McNulty, S.R., Fitzpatrick, J.J. and Sloane, P. D. (2024). The prevalence and benefits of self-compassion among professional caregivers. *Journal of the American Medical Directors Association*, 25(8), 105099. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2024.105099>
- Leonardsen, A.-C. L., Wolf, A. and Nilsson, U. (2024). Patient-centeredness in the perioperative period-a rapid review of current research. *Journal of Perianesthesia Nursing*, 39(5), 915-920.e3. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2023.12.028>
- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neff, K. and Tirsch, D. (2013). Self-compassion and ACT. In: Kashdan, T.B. and Ciarrochi, J. (Ed.), *Mindfulness, Acceptance, and Positive Psychology: The Seven Foundations of Well-Being*. New Harbinger Publications, Inc., California, pp.78-106.
- Özparlak, A., Karakaya, D., Kara, H. and Çelik, E. (2024). The relationship between self-compassion and caring behaviour in nurses: A cross-sectional study. *International Nursing Review*. <https://doi.org/10.1111/inr.13017>
- Pimentel, M.P.T., Choi, S., Fiumara, K., Kachalia, A. and Urman, R.D. (2021). Safety culture in the operating room: Variability among perioperative healthcare workers. *Journal of Patient Safety*, 17(6), 412. <https://doi.org/10.1097/PTS.0000000000000385>
- Shin, S. and Kang, J. (2019). Development and validation of a person-centered perioperative nursing scale. *Asian Nursing Research*, 13(3), 221-227. <https://doi.org/10.1016/j.anr.2019.07.002>
- Stab, N., Hacker, W. and Weigl, M. (2016). Work organization in hospital wards and nurses' emotional exhaustion: A multi-method study of observation-based assessment and nurses' self-reports. *International Journal of Nursing Studies*, 61, 52-62. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2016.05.012>
- Stahel, P., Cobianchi, L., Dal Mas, F., Paterson-Brown, S., Sakakushev, B.E., Nguyen, C., Fraga, G.P., Yule, S., Damaskos, D., Healey, A.J., Biffi, W., Ansaloni, L. and Catena, F. (2022). The role of teamwork and non-technical skills for improving emergency surgical outcomes: An international perspective. *Patient Safety in Surgery*, 16(1), 8. <https://doi.org/10.1186/s13037-022-00317-w>
- Yılmaz Esenboğa, N. ve Yurt, S. (2023). Birey merkezli perioperatif hemşirelik ölçeği: Türkçe'ye uyarılma, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 39(1), 21-33. <https://doi.org/10.53490/egehemsire.1107227>
- Yosef, B., Woldegerima Berhe, Y., Yilkal Fentie, D. and Getahun, A.B. (2022). Occupational stress among operation room clinicians at Ethiopian University Hospitals. *Journal of Environmental and Public Health*, 2022, 2077317. <https://doi.org/10.1155/2022/2077317>